

Årsrapport 2023

Forskning och Utveckling

afa
FÖRSÄKRING

Innehåll

<u>Ulrika Hektor har ordet</u>	3
<u>Kunskap som bidrar till god arbetsmiljö och hälsa</u>	4
<u>Året som gått</u>	6
<u>Forskning gjorde fabriken säkrare</u>	8
<u>5 drivkrafter får styrelser att agera</u>	10
<u>Friskfaktorer och psykisk hälsa</u>	12
<u>Postdoc: Administrativ belastning vid sjukskrivning</u>	13
<u>Tre avslutade FoU-program</u>	14
<u>Tre forskarintervjuer</u>	17
<u>Arbetsmarknadens parter om behov av framtida forskning</u>	20
<u>Citat från forskare</u>	22
<u>Forsknings- och utvecklingsprojekt 2023</u>	25

Afa Försäkring gör vardagen tryggare i arbetslivet.

Våra försäkringar är en del av kollektivavtalen och ger ekonomiskt stöd vid sjukdom, arbetsskada, arbetsbrist, dödsfall och föräldraledighet. Vi stödjer forskning och insatser för att förebygga arbetsskador och ohälsa. På så vis bidrar vi till ett hållbart arbetsliv.

Afa Försäkring ägs av Svenskt Näringsliv, LO och PTK.

Läs mer om vår forskning på fou.afaforsakring.se eller via qr-koden nedan.

”Vi är måna om att forskningen vi finansierar ska göra arbetsmiljön bättre och främja hälsan.”

Forskning för ett friskare arbetsliv

Afa Försäkrings roll i den svenska modellen är att administrera kollektivavtalade försäkringar på uppdrag av arbetsmarknadens parter. I vårt uppdrag ingår att förebygga skador och ohälsa i arbetslivet. Kunskap är en väg dit. Därför finansierar vi forskning inom arbetsmiljö och hälsa. Tanken är att kunskap om arbetsskador och sjukdomar som kommer till praktisk nytta bidrar till ett friskare arbetsliv.

Artificiell intelligens och grön omställning

Inom särskilt angelägna områden utlyser vi forsknings- och utvecklingsprogram, FoU-program. 2023 utlyste vi programmen Friskfaktorer – inom kommuner, regioner och kommunala företag och Vägen till psykisk hälsa i arbetslivet.

I tider när AI-tjänsterna blir allt fler och det talas om behovet av att reglera den nya tekniken känns det bra att vi i början av året startade programmet Arbetsmiljöeffekter vid automatisering, robotisering och nyttjande av artificiell intelligens. En annan aktuell fråga är övergången till ett ekologiskt, socialt och ekonomiskt hållbart samhälle. Och inte minst hur detta påverkar vår arbetsmiljö. Tack vare att våra ägare snabbt identifierar områden som behöver beforskas så har vi under hösten kunnat förbereda utlysningen av programmet Arbetsmiljön i den gröna omställningen.

Forskning omvandlas till verktyg och insatser

Vi är måna om att forskningen vi finansierar ska göra arbetsmiljön bättre och främja hälsan för anställda inom det privata näringslivet och i kommuner, regioner och kommunala företag. För att få in relevanta ansökningar har vi under året besökt universitet och högskolor och informerat om Afa Försäkring som forskningsfinansiär och om våra målgrupper. Det är roligt att se att dessa fördjupade kontakter med lärosäten har lett till att fler forskare har upptäckt Afa Försäkring som forskningsfinansiär och att vi har fått in fler ansökningar.

I den svenska modellen ingår att arbetsgivare och fack tillsammans ansvarar för att skapa en god arbetsmiljö ute på arbetsplatserna. Därför är vi noga med att forskningsresultaten ska omvandlas till verktyg och insatser som kan användas för att förbättra arbetsmiljön och hälsan.

På så vis kan vi bidra till ett tryggare arbetsliv med färre arbetsskador och minskad sjukfrånvaro. Kort sagt, ett tryggt och friskt arbetsliv.

Foto: Susanne Kronholm

Ulrika Hektor

Chef för Forskning och utveckling, Afa Försäkring

Kunskap som bidrar till god arbetsmiljö och hälsa

Varje år finansierar Afa Försäkring forskning och utveckling inom arbetsmiljö och hälsa med cirka 150 miljoner kronor. Genom ökad kunskap som kommer till praktisk nytta kan vi bidra till att förebygga ohälsa i arbetslivet.

Den svenska modellen bygger på att arbetsgivare och fack kommer överens om villkoren på arbetsmarknaden. Man förhandlar om anställningsvillkor och löner för enskilda branscher och yrken. På så sätt kan man enas om vad som ska gälla för hela grupper av anställda, i så kallade kollektivavtal.

Ett exempel på en sådan överenskommelse är de försäkringar man får när man blir anställd på en arbetsplats som har kollektivavtal. Det är här Afa Försäkring kommer in i bilden. Vi ser till att du som är försäkrad får ersättning vid sjukdom, arbetsskada, arbetsbrist, dödsfall och föräldraledighet.

På uppdrag av våra ägare, arbetsmarknadens parter, arbetar vi också för att förebygga arbetsskador och minska antalet sjukskrivningar. Genom vår FoU-verksamhet vill vi medverka till att göra arbetsplatser så trygga och säkra att ingen ska behöva skada sig eller bli sjuk av sitt arbete.

Forskningsresultat som kommer till praktisk nytta

Afa Försäkring är en av Sveriges största finansörer av arbetsmiljöforskning. Vår skadedatabas innehåller 16 miljoner försäkringsärenden och ger en aktuell bild av vilka skador och sjukdomar som är vanligast i arbetslivet. Statistik och omvärldsbevakning är två utgångspunkter för vilka forskningsprojekt Afa Försäkring ska stödja.

Beslut om finansiering fattas av representanter för våra uppdragsgivare med stöd av ämnesexperter och sakkunniga. Vi prioriterar forskning som gynnar våra

målgrupper, det vill säga anställda i privat sektor och i kommuner och regioner som via sin arbetsgivare har kollektivavtalade försäkringar. 2023 betalade vi ut totalt 121 miljoner kronor till nya och pågående forsknings- och utvecklingsprojekt.

Ett kriterium för den forskning vi finansierar är att den ska komma till praktisk nytta. Avsikten är att forskningsresultaten ska omsättas i praktiken genom arbetsmiljöarbete på arbetsplatserna. Spridning av den kunskap forskningen genererar är därför en viktig del i vårt förebyggande arbete.

FoU-program inom särskilda områden

Inom områden som arbetsmarknadens parter och Afa Försäkring bedömer som särskilt intressanta utlyser vi FoU-program, där flera forskningsprojekt får belysa ett aktuellt område ur olika perspektiv. 2023 avslutades programmen Ett arbetsliv utan hjärt- och kärlsjukdom, Ung i arbetslivet och Digitaliseringens effekter på arbetsmiljön i kommun- och regionsektorn.

Tre program pågick och två utlystes:

- Att leva och arbeta med psykisk ohälsa
- Skadligt bruk i arbetslivet
- Arbetsmiljöeffekter vid automatisering, robotisering och nyttjande av artificiell intelligens
- Friskfaktorer – inom kommuner, regioner och kommunala företag
- Vägen till psykisk hälsa i arbetslivet (utlyst i samarbete med Alecta)

2023

Uppemot 4 500 personer deltog i våra olika seminarier under året.

1

postdoc-stöd inom hälsa med inriktning på arbetsförmåga.

Sammanlagt 4 öppna utlysningar inom arbetsmiljö och hälsa.

5

hybridseminarier

Totalt deltog 2 130 fysiskt och digitalt.

8 ANSTÄNDIGA ARBETSVILLKOR OCH EKONOMISK TILLVÄXT

3 GOD HÄLSA OCH VÄLBEFINNANDE

Vårt bidrag till de globala målen för hållbar utveckling.

Totalt utbetalt till nya och pågående FoU-projekt: 121 000 000 kr.

3

Avslutningskonferenser för 3 FoU-program:

Ung i Arbetslivet, Digitaliseringens effekter på arbetsmiljön inom kommun och region och Ett arbetsliv utan hjärt- och kärlsjukdom.

Totalt deltog ca 850 personer fysiskt och digitalt.

... och 3 pågående FoU-program:

Att arbeta med psykisk ohälsa, Skadligt bruk i arbetslivet och Arbetsmiljöeffekter vid automatisering, robotisering och nyttjande av artificiell intelligens.

Halvdagsseminarier:

Skadligt bruk i arbetslivet

837*

Handöverförda vibrationer – en skakig historia

466*

** Deltog fysiskt och digitalt.

Antal deltagare på Gilla jobbet

(arbetsmarknadens parter satsning för att inspirera till ett förebyggande och hälsofrämjande arbetsmiljöarbete på landets arbetsplatser)

var cirka:

1600

 på plats

3600

 digitalt

2

nya FoU-program

Vägen till psykisk hälsa i arbetslivet: Förebyggande, rehabiliterande och stärkande insatser (tillsammans med Alecta).

Friskfaktorer inom kommuner, regioner och kommunala företag med fokus på den organisatoriska nivån.

Forskning gjorde fabriken säkrare

Fler och fler blev sjuka. När miljöskyddsinspektören slog larm om att det kunde ha med skärvätskor att göra tog flygmotortillverkaren GKN Aerospace tag i problemet.

När Mathias Krantz började som maskinoperatör på GKN Aerospace för 26 år sedan var kunskapen om aerosoler inte stor bland kollegorna. Nu vet de att aerosoler är de luftburna små vattendroppar som ser ut som en dimma, som uppstår vid svarvning och fräsning.

– Vi förstod ju att den inte var bra för oss. Man kände hur det brände i halsen och vissa kollegor fick lunginflammation, säger han.

Många sökte hjälp för luftvägsbesvär

Under 2000-talets första decennium kunde yrkeshygienikern Anna Dahlman på Arbets- och miljömedicin på Sahlgrenska universitetssjukhuset notera en oroväckande trend: många metallarbetare sökte hjälp för luftvägsbesvär.

Anna Dahlman sökte och fick forskningsmedel från Afa Försäkring för att gå till botten med de sjuka metallarbetarna.

Utmaning att hantera skärvätskan

Fem verkstadsindustrier ville vara med i studien. En av dem var GKN Aerospace i Trollhättan, som tillverkar flygmotorer och andra komponenter till flygindustrin. Forskarna arbetade på flera olika nivåer. Bland annat monterades mätverktyg på arbetarna för att kunna mäta nivåerna av partiklar i luften, aerosoler, vid olika arbetsmoment och i olika delar av fabriken.

När maskinen går kyls den med vätska som rinner ner genom golvet och går tillbaka till centraltanken. Det åker med smuts och metallspån tillbaka, som filtreras bort innan vätskan går ut i systemet igen. Utmaningen är att hantera den mikrobiologi som inte syns – bakterier och mögel.

Filterdukar rensar skärvätskan från metallspån.

– Har företaget ett systematiskt arbetsmiljöarbete som fungerar så kan man hantera skärvätskan. En stor fördel är om det inte är för många olika personer inblandade i hanteringen eftersom det är ett komplext och känsligt system, säger Anna Dahlman.

Forskningen har gett resultat

Forskningen har resulterat i flera stora förändringar både vad gäller arbetssätt och regelverk. Kunskapsspridning var avgörande för att skapa förståelse för riskmomenten. Även hanteringen av själva skärvätskan är en nyckelfaktor för att minska riskerna. Forskningens resultat användes som en del i underlaget till att Arbetsmiljöverket kom med ett nytt rekommenderat gränsvärde för skärvätske aerosol.

– Visst kände man en oro förr om åren. Nu har vi alla bättre kunskaper och det känns väldigt positivt, säger Mathias Krantz.

Text: Per Cornell Foto: Nicke Johansson

Artikeln är tidigare publicerad i Afa Försäkrings magasin Trygg på Jobbet

Mathias Krantz,
maskinoperatör på
GKN Aerospace.

Läs artikeln från
Afa Försäkrings tidning
Trygg på jobbet.

**”Visst kände man
en oro förr om
åren. Nu har vi
alla bättre kun-
skaper och det
känns väldigt
positivt.”**

5 drivkrafter

får styrelser att agera

Det är när styrelsen prioriterar arbetsmiljö som det händer saker på allvar. Det visar ett nytt forskningsprojekt om ledningens betydelse för ett hållbart arbetsliv.

”Man behöver inte ha djupgående kunskap, men tillräckligt med kunskap representerad av någon i styrelsen.”

Foto: Johnér bidbyrå

Läs artikeln från
Afa Försäkrings tidning
Trygg på jobbet.

Det är i styrelserum som riktlinjer och prioriteringar diskuteras och beslut fattas kring hur en verksamhet ska bedrivas. Informationen sprids sedan neråt till de olika nivåerna i organisationen.

– Det som ledningsgruppen får höra från vd att man behöver lägga mer tid eller fokus på förmedlas sedan vidare till mellanchefer och längre ner i organisationen, säger Caroline Lornudd, organisationspsykolog och medicine doktor vid Karolinska institutet.

Främsta drivkraften är lagkrav

Hon har medverkat i ett forskningsprojekt finansierat av Afa Försäkring om styrelsers påverkan på det hållbara arbetslivet där styrelseledamöter och vd:ar från tretton stora bolag intervjuats.

En frågeställning var vilka drivkrafter som finns i en styrelse för att engagera sig i arbetsmiljöfrågor. Forskarna kunde identifiera fem olika drivkrafter där den främsta var lagkrav, det vill säga ambitionen att följa gällande regler kring arbetsmiljön.

– Nästa drivkraft var plötsliga negativa händelser, som exempelvis olyckor och tillbud. En annan drivkraft för att prioritera arbetsmiljön var externa krav och förutsättningar, till exempel kunder som vid upphandlingar krävde ett aktivt säkerhetsarbete på arbetsplatsen.

En hållbar arbetsplats gynnar lönsamheten

De två sista drivkrafterna var mer framåtsträvande och handlade om moral samt en insikt om att en hållbar arbetsplats för de anställda gynnar verksamheten och lönsamheten.

– Man inser att det är långsiktigt framgångsrikt att behandla människor schyst för då kommer det också att gå bra för företaget, säger Caroline Lornudd.

Forskarna i studien kom också fram till att styrelsens kompetens, ägarnas intresse och konkurrerande behov är faktorer som påverkar i hur stor utsträckning en styrelse engagerade sig i arbetsmiljön.

Öppet samtalsklimat är en förutsättning

En förutsättning är dock att det finns ett öppet samtalsklimat i styrelserummet där den som driver arbetsmiljöfrågorna blir lyssnad på.

– Man behöver inte ha djupgående kunskap, men tillräckligt med kunskap representerad av någon i styrelsen som kan anlägga det perspektivet och ta upp de här frågorna, säger Caroline Lornudd.

Text: Krister Zeidler

Artikeln är tidigare publicerad i Afa Försäkrings magasin Trygg på Jobbet

Friskfaktorer och psykisk hälsa

2023 utlyste Afa Försäkring två nya treåriga forsknings- och utvecklingsprogram. Ett om friskfaktorer på organisatorisk nivå i kommun- och regionssektorn. Och ett tillsammans med Alecta om psykisk hälsa i arbetslivet i privat sektor.

Foto: Johnér bildbyrå

► **Friskfaktorer – inom kommuner, regioner och kommunala företag. Programmet omfattar 40 miljoner och startar i juni 2024.**

– I kommun- och regionssektorn ser man att ett aktivt systematiskt arbetsmiljöarbete är viktigt för att möta utmaningar i arbetsmiljön som påverkar välbefinnande och produktivitet på organisatorisk och arbetsplatsnivå. Satsningen ska bidra till långsiktigt hållbara, friska och attraktiva arbetsplatser i kommuner, regioner och kommunala företag, säger Ulrika Hektor, chef för Afa Försäkrings FoU-avdelning.

► **Vägen till psykisk hälsa i arbetslivet. En programsatsning i samarbete med Alecta som omfattar 30 miljoner kronor och startar i september 2024.**

– Vår statistik visar tydligt att psykiska sjukdomar är en av de vanligaste orsakerna till längre sjukfrånvaro i privat sektor. Det behövs effektiva, evidens-

baserade åtgärder som stöttar den anställda att behålla arbetsförmågan och återgå till arbete vid psykisk ohälsa. Syftet med satsningen är att öka hälsan och minska sjukfrånvaron hos arbetare och tjänstemän i den privata sektorn, säger Ulrika Hektor.

Postdoc:

Administrativ belastning vid sjukskrivning

Afa Försäkrings postdoc-stöd är avsett att stärka forskningen inom arbetsmiljö och hälsa på längre sikt. Årets stöd på två miljoner kronor tilldelas Johan Sandén, vid Södertörns högskola. Han ska undersöka administrativa krav som ställs på sjukskrivna när deras arbetsförmåga utreds.

– Det är väldigt glädjande att få postdoc-stödet. Det är ett erkännande av att den här forskningen behövs och det känns roligt att få möjlighet att genomföra den, säger Johan Sandén, doktor i företagsekonomi vid Södertörns högskola.

– Jag ska kartlägga vilka administrativa krav som finns på sjukförsäkrade i samband med utredning av deras arbetsförmåga. Det kan till exempel vara att man som sjukskriven själv ska skatta sitt hälsotillstånd eller redogöra för vilka arbetsuppgifter och aktiviteter man kan utföra. Det kan också vara så att kontakten med sjukvården och företrädare för myndigheter upplevs som en administrativ belastning.

Intervjuer med sjukskrivna, vårdpersonal och tjänstemän

Johan Sandén har tidigare forskat på hur digitalisering påverkar lärares arbete och skrivit om administration på lärosäten. Debatten om digitalisering som lösning på problem i offentlig sektor och administration som börda i välfärdsyrken fick honom intresserad av vilka administrativa krav medborgare omfattas av. Nu ska han studera hur dessa krav ser ut för sjukskrivna som utreds för återgång i arbete.

– Arbetare i privat sektor och anställda i kommuner och regioner kommer att ingå i studien. Jag ska försöka få en balans mellan kvinno- och mansdominerade yrkes-

grupper och kommer att inkludera både fysiskt och mer psykosocialt krävande yrken, säger han.

– Jag kommer att göra dokumentstudier och intervjuer med såväl sjukförsäkrade som sjukvårdspersonal och tjänstemän på myndigheter. Sammantaget ska detta resultera i en kartläggning av de sjukförsäkrades administrativa belastning.

Ett syfte med Afa Försäkrings postdoc-stöd är att forskare ska få möjlighet att utveckla nya forskningskontakter. Johan Sandén kommer att tillbringa en del av postdoc-tiden på University of Birmingham i England.

Vad hoppas du på av projektet?

– Jag hoppas få fram kunskap som synliggör de sjukförsäkrades administrativa belastning. I förlängningen hoppas jag att man på samhällsnivå kan diskutera om det är lämpligt att lägga administrativ belastning på denna grupp och därigenom lyfta det som en policyfråga, säger han.

– Internationellt har det forskats ganska mycket på administrativ belastning på medborgare kopplad till välfärdstjänster. De svenska studier om belastning på sjukförsäkrade som har gjorts handlar mer om exempelvis emotionell belastning. Det här projektet knyter an till den internationella forskningen och kan förhoppningsvis bidra med kunskap i ämnet från Sverige.

Ung i arbetslivet

Foto: Emilia Bergmark-Jimenez/Bredda bilden

Det har saknats forskning om unga i arbete samtidigt som deras långa sjukskrivningar har ökat. Afa Försäkrings FoU-program om unga i arbetslivet har nu bland annat resulterat i en guide för yngre chefer.

Två av forskarna som ingått i programmet Ung i arbetslivet har tillsammans tagit fram den nya guiden som riktar sig till organisationer som vill stötta unga chefer.

– Chefer över 35 år skattar sin arbetsmiljö och psykiska hälsa högre än yngre, lägst skattar de som är under 29 år. De yngsta cheferna upplever chefsrollen som otydligare och att de har höga krav men lågt inflytande, säger Christina Björklund, docent i ekonomisk psykologi vid Karolinska Institutet.

– Många beskriver egna väldigt höga förväntningar att leva upp till innan man ens fått chansen att lära sig att vara chef. Men trots att chefsrollen är förenad med utmaningar för unga chefer så har de driv, engagemang och en stor utvecklingspotential, säger Susanne Tafvelin, docent i psykologi vid Umeå universitet.

Forskningsresultat, praktiska verktyg och intervjuer.

Projekt som finansierades i det fyraåriga FoU-programmet Ung i arbetslivet

- ▶ **Depression/ångest-syndrom samt sjukfrånvaro bland unga arbetare i privat sektor – mönster och betydelsen av arbetsmiljöfaktorer**
Ellenor Mittendorfer-Rutz, Karolinska institutet
- ▶ **Säker ledare – ett samverkansprojekt för att förbättra säkerhetsledarskap och säkerhetskultur i bygg- och anläggningsindustrin**
Martin Grill, Göteborgs universitet
- ▶ **Onboarding version 2.0: Strategier för att förebygga negativa konsekvenser av stress hos unga vuxna**
Petter Gustavsson, Karolinska institutet
- ▶ **Återgång i arbete och sjukskrivningsmönster efter en arbetsskada bland unga**
Ritva Rissanen, Karolinska institutet
- ▶ **Hyperaktivitetsstörningar bland unga vuxna inom privat sektor – hur påverkar diagnos och mediciner senare arbetsanknytning och sjukfrånvaro?**
Magnus Helgesson, Karolinska institutet
- ▶ **Unga chefers förutsättningar: Att leda med och mot god arbetsmiljö och hälsa**
Susanne Tafvelin, Umeå universitet
- ▶ **Ett hållbart arbetsliv för unga vuxna – ledarskap, lärande och osäkerhet**
Erika Wall, Mittuniversitetet
- ▶ **Visst vill jag vara chef! En studie av unga chefer ur ett individ- och organisationsperspektiv**
Christina Björklund, Karolinska institutet

Digitaliserings

effekter på arbetsmiljön inom kommun- och regionsektorn

Foto: Johnér bidbyrå

Digitalisering kan både innebära automatisering av arbetsmoment och förändring av arbetets innehåll. Afa Försäkrings FoU-program om den nya tekniken har bland annat resulterat i ett stöd för att lära sig mer om automatisering.

En av forskarna har undersökt automatiserad ärendehantering i svenska kommuner.

– Våra resultat kan användas som diskussionsunderlag för de som arbetar i kommunerna och är intresserade

av att lära sig mer om automatisering och hur man kan använda det, säger Ida Lindgren, universitetslektor vid Linköpings universitet.

Projekt som finansierades i det treåriga FoU-programmet Digitaliserings effekter på arbetsmiljön inom kommun- och regionsektorn

- ▶ **Ledarskap för ett hållbart digitalt arbetsliv – Teknikstrategier och arbetslivets gränser**
Karin Hedström, Örebro universitet
- ▶ **Digitala kränkningar och nätmobbning – En ny arbetsmiljörisk inom skolan**
Rebecka Cowen Forssell, Malmö universitet
- ▶ **Förbättrade arbets- och patientflöden i primärvården med digitalt Flow**
Gudbjörg Erlingsdottir, Lunds tekniska högskola
- ▶ **Utveckling av rekommendationer för implementering av e-hälsa i primärvården baserat på fallstudier (ePrIm)**
Maria Hägglund, Uppsala universitet
- ▶ **Implementering av digital primärvård – arbetsmiljöaspekter på digitala vårdmöten med läkare**
Per Nilsen, Linköpings universitet
- ▶ **AI i byråkratins tjänst – förändrad digital arbetsmiljö när robotkollegor blir en del av vardagen**
Maria Åkesson, Högskolan i Halmstad
- ▶ **Från blankett till robot? Om automatiserad ärendehantering i svenska kommuner**
Ida Lindgren, Linköpings universitet
- ▶ **Kommunal & Digital (KomDig): Digitaliserings betydelse för mellanmänniska relationer, organisatoriska sammanhang och arbetsmiljö**
Carin Håkansta, Karlstads universitet.
- ▶ **Arbetsmiljö i den robotiserade demensvården: sociala robotars betydelse för vårdgivares arbetssätt och arbetsmiljö**
Marcus Persson, Linköpings universitet.

Forskningsresultat, praktiska verktyg och intervjuer.

Ett arbetsliv utan hjärt- och kärlsjukdom

Foto: Johnér bidbyrå

Hjärt- och kärlsjukdom är en av våra stora folksjukdomar. Ett av resultaten från Afa Försäkrings FoU-program är ett webbverktyg som visar vilken risk man har att få hjärtinfarkt.

Johan Sundström, professor i epidemiologi vid Uppsala universitet, är en av forskarna i som ingått i programmet Ett arbetsliv utan hjärt- och kärlsjukdom.

– Hjärtinfarkt är den vanligaste dödsorsaken i världen och den ökar dessutom globalt. Många högriskpersoner hittas inte eller fullföljer inte sin förebyggande behandling, säger han.

Förutspå hjärt- och kärlsjukdom med ett blodprov

I projektet har Johan Sundström utvecklat ett nytt webbverktyg som gör att man med hjälp av ett blodprov kan ta reda på om man riskerar att drabbas av hjärtinfarkt det närmaste halvåret.

– Eftersom verktyget kan upptäcka risk för hjärtsjukdom på förhand kan det ge människor en skjuts att påverka sin framtid. Vi hoppas att vår forskning ska bidra till att ökad motivation till förändring, säger han.

– Vi vet sedan tidigare att motivationen för förebyggande behandlingar är ganska låg. Om man får reda på att man har förhöjd risk att få en hjärtinfarkt inom överskådlig tid blir man kanske mer motiverad att förhindra den.

Projekt som finansierades i det fem-åriga FoU-programmet Ett arbetsliv utan hjärt- och kärlsjukdom

- ▶ **Hitta hotande hjärtinfarkter (MIMI)**
Johan Sundström, Uppsala universitet
- ▶ **Hjärt-kärlsjukdom i arbetsför ålder – ett helhetsgrepp för att klarlägga betydelsen av fysisk och kemisk arbetsmiljö**
Jenny Selander, Karolinska institutet
- ▶ **Långtidstress i den yrkesverksamma befolkningen – ökar det risken för hjärtkärlsjuklighet**
Tomas Faresjö, Linköpings universitet
- ▶ **Identifiering och utvärdering av risk faktorer för hjärt- och kärlsjukdomar som har koppling till arbete med hjälp av stora kohorter**
Helgi Schiöth, Uppsala universitet
- ▶ **Processen från frisk till sjuk – stress, kardiovaskulära riskfaktorer och tidig åderförkalkning**
Annika Rosengren, Göteborgs universitet
- ▶ **Tarmfloran som behandlingsstrategi vid hjärt- kärlsjukdom**
Fredrik Bäckhed, Göteborgs universitet

Forskningsresultat, praktiska verktyg och intervjuer.

Totalt antal pågående projekt: **176** stycken på **38** olika universitet/högskolor, forskningsinstitut och universitetssjukhus.

Genusnormers betydelse vid vårdkontakt för långvarig smärta

– Det har forskats mest på biologiska skillnader mellan kvinnor och män med långvarig smärta. Men en del forskning tyder också på att stereotypa föreställningar om kön kan påverka hur dessa patienter bemöts av vårdpersonal, säger Anke Samulowitz, medicine doktor vid Göteborgs universitet.

– Det har visat sig att kvinnor oftare än män förväntas använda socialt stöd som ett sätt att hantera långvarig smärta. Kvinnor och män förväntas också göra olika prioriteringar när det gäller vardagliga aktiviteter på grund av smärta. Vi vill undersöka om personal i vården har föreställningar om att aktiviteter kan vara mer eller mindre lämpliga för dessa patienter beroende på kön.

Förtroende, socialt stöd och återkommande negativa tankar

Anke Samulowitz har tidigare bland annat kartlagt hur kvinnor och män med långvarig smärta beskrivs i vetenskapliga artiklar och gjort två befolkningsstudier med fokus på smärta, psykosociala resurser och genus. Nu ska hon ta reda på vilken roll genus spelar i smärtpatienters kontakt med vården.

– Idag vet vi ganska lite om vad som händer i själva mötet mellan patient och vårdpersonal. Forskning tyder på att

man i vården oftare letar efter psykiska orsaker till kvinnors smärta och fysiska orsaker till mäns smärta. Forskning visar också att fler kvinnor än män upplever att de inte blir tagna på allvar när de söker vård för långvarig smärta. Kvinnorna hamnar dessutom oftare i repetitivt negativt tänkande, så kallad rumination, säger Anke Samulowitz.

– Så vi vill också studera om det finns ett samband mellan patientens förtroende för läkaren, behovet av socialt stöd och repetitivt negativt tänkande. Och om detta skiljer sig mellan kvinnor och män.

I projektet kommer man att studera erfarenheter av vårdkontakter hos patienter med diagnosticerad smärta i rygg, axlar eller mer generell långvarig smärta i kroppen, exempelvis fibromyalgi.

– Jag hoppas att resultaten ska visa om det finns ett samband mellan patientens förtroende för läkaren, behovet av socialt stöd och rumination. Projektet skulle kunna ha stor betydelse för hur man inom vården bemöter kvinnor och män med smärta. Det sätter också fokus på vikten av själva vårdmötet och relationen mellan patient och personal. Vilket i sin tur kan ha betydelse för smärtrehabilitering och återgång i arbete.

”Vi vill studera om det finns ett samband mellan patientens förtroende för läkaren, behovet av socialt stöd och repetitivt negativt tänkande.”

Foto: Västra Götalandsregionen

Antal beviljade ansökningar 2023:
26 nya forskningsprojekt.

Foto: Robert Olsson

”Förbättrade metoder för att mäta exponering för slitagepartiklar kommer att öka möjligheten att förebygga risker i transportarbetarnas arbetsmiljö.”

Transportarbetares exponering för skadliga partiklar

– Att hälsoriskerna med dieslavgaser är betydande känner vi väl till, men vi vet betydligt mindre om hur hälsan påverkas av olika typer av slitagepartiklar. Omställningen till eldrift leder till minskade avgasutsläpp men batterierna är tunga, vilket kan göra att spridningen av partiklar ökar, säger Joakim Pagels, docent i aerosolteknologi vid Lunds tekniska högskola.

– Det har gjorts en del studier av detta i stadsmiljö, men mycket få i arbetsmiljö. Vi ska studera hur elektrifieringen och övergången till hållbara bränslen påverkar transportarbetares exponering för slitagepartiklar från till exempel bromsar, däck och vägbanor och för avgaser.

Partiklar från bromsar, däck och väg

Joakim Pagels har bland annat forskat på exponering för nanomaterial i arbetsmiljöer och för dieslavgaser i transportsektorn. Nu ska han undersöka hur eldrift och förnybara drivmedel påverkar spridningen, eller emissionen, av slitagepartiklar och avgaser.

– I vår tidigare studie kunde vi se att både dieselfordon och arbetsmaskiner faktiskt har blivit renare på senare år. Men det finns fortfarande betydande hälsorisker vid

exponering för avgaser i arbetsmiljön och utsläppen behöver därför reduceras ytterligare. När nu elektrifierade fordon och maskiner ersätter de förbränningsbaserade kommer det att bidra till att minska transportarbetares exponering för avgaser, säger Joakim Pagels.

– I samband med den här omställningen finns ett stort intresse för emissioner som inte kommer från avgaser. Bland annat har EU med bromsemissioner och däckslitage i sitt förslag på emissionslagstiftning, Euro 7. Så därför behöver vi ta reda på hur exponeringen för slitagepartiklar ser ut i transportsektorn.

I projektet kommer avgaser och de partiklar som fordon och arbetsmaskiner släpper ifrån sig studeras både i laboratorium och i transportarbetares arbetsmiljö.

– Vi har stora förväntningar på praktiskt användbara resultat. Vi samverkar med toxikologer för att få ökad kunskap om hur farlig exponeringen är. Detta kan i sin tur ligga till grund för bättre riskbedömningar i framtiden. I kombination med förbättrade metoder för att mäta exponering för slitagepartiklar kommer det att öka möjligheten att förebygga risker i transportarbetarnas arbetsmiljö.

Totalt antal slutrapporter för enskilda projekt: 38.

Digital stress och ledarskapets betydelse för hybrida arbetsplatser

– Under pandemin såg vi en snabb ökning av arbete hemifrån med digital teknik. Sedan dess har det forskats mycket på specifik teknologi och hur vi arbetar med den, säger Karin Högberg, docent i informatik med inriktning arbetsintegrerat lärande, vid Högskolan väst.

– I och med att vi lever i ett samhälle där många arbetar hemifrån och interagerar med varandra digitalt så finns det behov av att studera i vilka sammanhang vi använder tekniken och hur det påverkar oss. I det här projektet är vi intresserade av att ta reda på hur det hybrida arbetssättet genererar stress i form av digital stress.

Flytande gränser och många digitala kanaler

Karin Högberg har tidigare forskat på ledarskap i hybrida organisationer och på hur sociala medier används på arbetsplatser. Det var när hennes studier visade att interaktionen med kollegor på sociala medier spred sig till medarbetarnas privatliv som hon blev intresserad av teknikrelaterad stress. Nu ska hon undersöka hur man kan organisera hybrida arbetsplatser på ett hållbart sätt.

– Vi vet ju att gränsen mellan jobb och fritid blir mer flytande när vi arbetar digitalt på distans istället för att gå till en fysisk arbetsplats. Vi kan till exempel svara på mejl

när vi sitter på bussen eller i tandläkarens väntrum. Samtidigt jobbar vi i många digitala kanaler, som Zoom, Teams, via telefonen och kanske i olika chattar, säger Karin Högberg.

– Det är just den här svårigheten att koppla bort arbetet som skapar stress. Tidigare studerade jag till exempel hur man använder sociala medier på arbetet. I det här projektet har vi ett bredare fokus och ska bland annat undersöka hur många digitala kanaler man använder under en dag. Där finns ett kunskapsgap.

I projektet kommer intervjuer och workshoppar att genomföras med medarbetare och chefer i två större företag som valt att införa hybridarbete.

– Jag hoppas att vi ska få större kunskap om hur man kan arbeta i och leda den hybrida organisationen. Och att vi ska se vilka ramar och riktlinjer som behövs för att den hybrida arbetsplatsen ska kunna bli hållbar. Vi behöver fördjupa oss i hur arbetet påverkas av att tekniken möjliggör så mycket interaktion och närvaro dygnet runt.

”Vi är intresserade av att ta reda på hur det hybrida arbetssättet genererar stress.”

Foto: Västra Götalandsregionen

Arbetsmarknadens parter om behov av framtida forskning

Cecilia Andersson
Svenskt Näringsliv

– Den snabba utvecklingen inom AI och den gröna omställningen påverkar arbetsplatserna och arbetsmiljöfrågorna. Ny teknik innebär ofta att risker minskar men kan även innebära att nya och okända risker uppstår. Utvecklingen innebär också att arbetsuppgifter kan försvinna och nya tillkomma, vilket medför att exempelvis organisering och planering av arbetet måste göras på andra sätt.

– Det är viktigt att forskningen fångar upp förändringarna så att vi kan dra fördelar av utvecklingen samtidigt som nya risker kan förebyggas i ett tidigt skede. Det ska därför bli spännande att följa forskningsprogrammen om arbetsmiljöeffekter vid automatisering, robotisering och AI samt grön omställning.

Daniel Gullstrand
PTK

– Arbetsmiljöns betydelse för verksamheternas förmåga att möta förändringar i omvärlden. Och hur vi kan arbeta främjande med arbetsmiljön för att fler ska kunna och vilja ha ett längre arbetsliv.

– Det behövs också mer forskning om konsekvenserna av arbetsskador för individ och samhälle. Även sådant som ses som lättare fysiska och psykiska trauman i arbetet, och därför inte blir godkänt som arbetsskador, kan få långtgående konsekvenser för individens arbetsliv.

Carola Löfstrand
LO

– Arbetstlivets omvandling när det gäller metoder, verktyg, nya arbetsuppgifter och produkter utmanar även arbetsmiljön och arbetsmiljöarbetet. Lärdomar från pandemin visar att ett fungerande arbetsmiljöarbete gör att verksamheter går mer robusta ur en kris. Jag tror att vi behöver öka kunskapen om de positiva synergieffekter ett bra arbetsmiljöarbete ger produktionen utöver en god hälsa för arbetstagarna.

– Det gäller allt från digitaliserade arbetsverktyg till beredskapsplanering för kriser och inte minst klimateffekternas konsekvenser för arbetsmiljön. Inom ramen för grön omställning skapas både nya arbetsuppgifter och exponeringar som påverkar hälsan på sätt vi idag inte vet så mycket om. Där behöver vi mer kunskap för att förebygga dödliga sjukdomar.

Vilka forskningsområden ser du som viktiga den närmaste framtiden?

Anders Westlund
SKR

– Arbetsmiljöarbetet ska ingå som en naturlig del i den dagliga verksamheten och det skulle vara intressant att få veta mer om kopplingen mellan arbetsmiljö och verksamhetsresultat. På vilket sätt bidrar arbetsmiljöarbetet till att skapa en bra verksamhet?

– Det kan handla om ekonomiska mått eller olika mått på kvalitet, både inom verksamheten och avseende den service som offentlig sektor erbjuder. Kunskaper om det här tror jag skulle skapa ett ökat engagemang för arbetsmiljöfrågor på fler organisatoriska nivåer. Arbetsmiljöfrågor skulle bli en naturlig del i arbetet med att bedriva en bra verksamhet.

Alicia Lycke
Vårdförbundet

– Det behövs mer kunskap om hur arbetsmiljön kan stödja och förenkla komplexa arbeten på ett hälsosamt och hållbart sätt. Det finns stora behov av forskning som tar ett längre tidsperspektiv och banar väg för utvecklingen av vårdens arbetsmiljöer på sikt.

– Kognitiva, emotionella och etiska värden är avgörande delar av vårdens kvalitet. Hur dessa kan omhändertas vill vi veta mer om. Här har vi mycket kunskap att hämta från internationell arbetsmiljöforskning. Vi hoppas att programutlysningen om friskfaktorer med fokus på den organisatoriska nivån inom kommun- och regionsektorn ger möjligheter att skapa nya lösningar på gemensamma utmaningar i de här delarna.

Erik Hallsenius
Vision/SSR

– Vi vet att heterogena arbetsplatser med anställda med olika ålder, bakgrund och kön ofta håller både bättre kvalitet och generellt har bättre arbetsmiljöer. Men vi vet också att pionjärer, de första som avviker från arbetsplatsen norm, kan ha det rejält tufft.

– Vi måste ta reda på mer om konsten att forma öppna, tillmötesgående arbetsklimate där fler känner sig välkomna och kan få använda hela sin potential. Forskningsmässigt kan det handla om pionjärernas villkor, mötesformer där alla kommer till tals, onboarding och introduktion – eller något ännu klokare som forskarna ser.

”Det finns nu en prövningsmetod samt ökad kunskap om risken för denna typ av bränder i anläggningar.”

”Vi har nu hållit utbildningar för de inspektörer som inspekterar första linjens chefers arbetsmiljö.”

”Projektets resultat bidrar med viktig kunskap om arbetsmiljön och sjukvårdspersonals psykologiska reaktioner under en krissituation.”

”Våra fynd ger god vägledning avseende val av operationsmetod. De visar också när vi inte ska operera och hur vi kan identifiera patienter med risk för sämre resultat av operation.”

”Flera som utbildar sig till arbetsmiljöinspektörer har kontaktat oss för rådgivning.”

”Resultaten kommer att leda till en internationell standard och att denna kommer kopplas till EU:s maskinförordning. Vi har även fått en stor internationell uppmärksamhet.”

Nya forsknings- och utvecklings- projekt

2023

Hudens exponering för allergena och toxiska metaller inom stål- och metalltillverkning – fokus på additiv tillverkning och skärande bearbetning

Anneli Julander, IVL Svenska miljöinstitutet
Finansiering: 4 700 000 kronor

Inom metallbearbetning i industrin används traditionellt skärvätskor som kan orsaka eksem om man får dem på huden. Idag blir 3D-printing, så kallad additiv tillverkning, allt vanligare men kunskap saknas om hur hälsan kan påverkas av det metallpulver som används i denna metod. En studie av hudens exponering vid arbete med skärvätskor och 3D-printing inom metallbearbetande industrier kan ge ny kunskap om hur man minimerar risken för skadlig exponering och bidra till en säkrare arbetsmiljö.

Att skapa hållbara arbetsförhållanden i praktiken – arbetsgivares kunskap och arbetssätt gällande förebyggande arbetsmiljöarbete på organisatorisk nivå

Magnus Åkerström, Västra Götalandsregionen
Finansiering: 4 159 000 kronor

Både skola och vård och omsorg har idag stor personalomsättning och hög sjukfrånvaro. Forskning visar att orsaken till detta ofta är brister i den organisatoriska och sociala arbetsmiljön och att såväl chefer som HR-anställda saknar stöd för att åtgärda bristerna. En studie av förebyggande arbetsmiljöarbete i verksamheter inom privat och offentlig sektor som själva har identifierat ett behov av insatser kan ge ökad kunskap om hur förebyggande arbete kan bidra till hållbara arbetsförhållanden.

Bädda för kvalitet via ledarskap för återhämtning

Anna Dahlgren, Karolinska institutet
Finansiering: 4 995 000 kronor

Chefer har enligt arbetsmiljölagen ansvar för de anställdas arbetsmiljö och ledarskapet har visat sig ha stor betydelse för medarbetarnas hälsa. Inom vården har många chefer själva hög arbetsbelastning, vilket riskerar att göra dem mindre uppmärksamma på medarbetarnas arbetsbörda och återhämtningsbehov. En studie av återhämtningsinsatser för chefer och tillämpning av ett ledarskap som främjar medarbetarnas återhämtning kan bidra till bättre arbetsmiljö och minskad personalomsättning i vården.

AI-baserad automation i skogsbruket – nya möjligheter och risker för säker arbetsmiljö

Daniel Nylén, Umeå universitet
Finansiering: 3 668 000 kronor

Artificiell intelligens, robotisering och automation gör det möjligt att effektivisera produktionen i många branscher. Inom skogsindustrin ökar användandet av AI-baserad automatisering i form av självlärande datorprogram som samverkar med sensorer på skogsmaskiner. Samtidigt som arbetsmiljön blir säkrare när alltmer självgående maskiner övertar riskfyllda arbetsmoment saknas kunskap om de nya risker som kan uppstå. En studie av hur AI-baserad automation i skogsbruket påverkar säkerheten kan ge ökad kunskap om hur den nya tekniken kan införas på ett säkert sätt.

Exponering för transportemissioner i arbetsmiljön – elektrifiering, slitagepartiklar och nya drivmedel

Joakim Pagels, Lunds tekniska högskola
Finansiering: 4 984 000 kronor

Transportsektorn genomgår nu en snabb omställning till elektrifiering och nya typer av drivmedel med lägre påverkan på klimat och hälsa än till exempel diesel. Kunskap saknas om hur exponeringen för emissioner i form av slitagepartiklar från bromsar, däck/vägbana, hjul/räls och avgasutsläpp förändras av omställningen. En studie av emissioner och exponering i transportsektorn kan ge ökad kunskap om hur elektrifiering och nya bränslen påverkar hälsoriskerna och bidra till förbättrad arbetsmiljö.

I kölvattnet av covid-19-pandemin: Hur kan etisk stress bland vårdpersonalen på akuten tacklas?

Ann Liljas, Karolinska institutet
Finansiering: 3 766 000 kronor

Etisk eller moralisk stress är benämningar på den stress som kan uppstå om man i en situation är förhindrad att agera på det sätt som känns moraliskt rätt. Under covid-19-pandemin har stress av det här slaget särskilt uppmärksamats inom vården, där den både ökar risken att begå misstag som drabbar patienter och kan bidra till utbrändhet och depression bland personalen. Forskning saknas inom området och en studie på två akutmottagningar kan bidra med ökad kunskap om etisk stress hos vårdpersonal.

Ny typ av indirekt skada på DNA kan vara avgörande för hur kvarts ger cancer

Ulla Stenius, Karolinska institutet
Finansiering: 3 768 000 kronor

Cancerframkallande kvartspartiklar finns i stendamm inom till exempel betong- och metallindustrin och i bygg- och anläggningsbranschen och orsakar varje år hundratal dödsfall. Hur kvarts påverkar celler är oklart, men ett tidigare forskningsprojekt har visat att kvarts kan orsaka en ny typ av DNA-skada som ökar risken för lungcancer. En studie av vid vilken exponeringsnivå denna skada kan uppstå och av dess betydelse för att utveckla cancer till följd av kvartsexponering kan leda till nya lägre gränsvärden och bidra till bättre arbetsmiljö i berörda branscher.

Genusnormers betydelse i mötet mellan patienter med långvarig smärta och hälso- och sjukvårdspersonal

Anke Samulowitz, Göteborgs universitet
Finansiering: 3 248 000 kronor

Ömsesidigt förtroende mellan patient och vårdpersonal är avgörande för rehabilitering vid långvarig smärta och återgång i arbete. Forskning tyder på att smärtpatienter ibland möts av genusrelaterade förväntningar på hur de ska anpassa sina vardagliga aktiviteter efter sin sjukdom. En studie av genusnormers betydelse i mötet mellan patient och vårdpersonal kan ge kunskap som kan leda till bättre behandling och rehabilitering vid långvarig smärta och bidra till en jämlik vård.

Exponering för nanomaterial

Håkan Tinnerberg, Göteborgs universitet
Finansiering: 3 479 000 kronor

Ämnen som består av extremt små partiklar, nanomaterial, förekommer i många arbetsmiljöer. De är vanliga i tillverkningsindustrin och finns bland annat i svetsrök, dieslörök och rök i emissioner från 3D-skrivare. De kan orsaka inflammation och bidra till hjärtkärlsjukdom. Riskbedömningarna av sådana material behöver bli bättre. Projektet testar nya sätt att mäta nanomaterial i arbetslivet.

En chef som mår bra är en bättre chef: Hur kan arbetsmiljön för chefer i kommunal äldreomsorg förbättras?

Christofer Rydenfält, Lunds tekniska högskola
Finansiering: 4 427 000 kronor

Undersköterskor, sjuksköterskor och vårdbiträden i den kommunala äldreomsorgen är oftare långtidssjukskrivna än andra i arbetslivet. Det är dessutom svårt att rekrytera personal till äldreomsorgen. Det gäller även cheferna, som också har hög personalomsättning och höga sjuktal. Ett effektivt sätt att göra arbetsmiljön bättre inom äldreomsorgen är att förbättra arbetsmiljön för cheferna.

Att leda på avstånd: Hybridledarskap för välbefinnande

Nina Bozic, RISE, Research Institutes of Sweden
Finansiering: 4 996 000 kronor

Efter pandemin arbetar kommunanställda oftare hemifrån. Många av dem tillbringar enbart några eller någon av veckans arbetsdagar på kontoret. Forskarna bakom projektet har tidigare sett att sådant hybridarbete kräver att de som arbetar hemifrån kan bestämma över sitt arbete och att deras chefer har förtroende för dem. Nu ska de undersöka hur så kallat hybridarbete påverkar anställdas välmående.

Suicidalt beteende i den arbetande befolkningen – risk- och skyddsfaktorer utifrån ett genusperspektiv

Susanna Toivanen, Mälardalens universitet
Finansiering: 3 580 000 kronor

Drygt 1200 personer tog sitt liv i Sverige under 2021. Fem gånger så många vårdas på sjukhus under ett år för självmordsförsök. Män tar oftare livet av sig och kvinnor vårdas oftare för självmordsförsök. Frågan är vilken roll yrken, branscher och arbetsmiljön spelar. Projektet undersöker hur vanligt det är med självmord och självmordsbeteende i olika branscher utifrån ett genusperspektiv.

Luftburen metallexponering på arbetsplatser: partikelkällor, processer och åtgärder

Axel Eriksson, Lunds tekniska högskola
Finansiering: 4 607 000 kronor

Metallpartiklar i luften på jobbet kan leda till cancer och sjukdomar i lungor och hjärta. I smältverk och dagbrott kan vissa processer skapa hög metallpartikelhalt i luften. Tidigare forskning har samlat in partiklar från arbetsplatserna under längre tid och då kan man inte säga vilka arbetsmoment som orsakar hög exponering för partiklar. Med hjälp av ny teknik analyserar forskarna bakom projektet metallpartiklar i luften samtidigt som arbetet utförs.

Olycksfallsutredningar i byggbranschen – finns lärdomar att hämta från flygbranschen?

Maria Johansson, Luleå tekniska universitet
Finansiering: 4 098 000 kronor

Byggbranschen har många dödsfallsolyckor jämfört med andra branscher. De minskar inte heller över tid. Flygvapnet har däremot minskat antalet dödsolyckor radikalt och där händer numera sällan något allvarligt. De har satsat på ständiga förbättringar av säkerheten och grundliga olycksfallsutredningar. Projektet jämför flyget och byggbranschen för att se vad byggbranschen kan lära sig när det gäller olycksfallsutredningar.

Nya digitala lösningar inom 1177 Direkt: Vad händer med sjuksköterskornas arbetsmiljö – effektivisering på gott eller ont?

Annica Björkman, Högskolan i Gävle
Finansiering: 3 280 000 kronor

Runt 1200 telefonsjuksköterskor på 1177 ger invånarna sjukvårdsrådgivning och stöd. 1177 inför nya digitala lösningar som ska förbättra sjuksköterskornas arbetsmiljö och göra tjänsten mer tillgänglig. Via en ny digital ingång på 1177 ska den hjälpsökande hänvisas till att ringa 112, till skriftlig egenvårdsrådgivning eller till att chatta med en sjuksköterska. Projektet ska fånga upp positiva och negativa effekter för sjuksköterskorna med det nya arbetssättet på 1177.

Sjukskrivningsmönster och förutsättningar i arbetsmiljön som främjar en varaktig hållbar återgång till arbetsplatsen vid mental trötthet efter stroke

Elin Ekbladh, Linköpings universitet
Finansiering: 2 300 000 kronor

I Sverige drabbas varje år tusentals personer under 65 år av stroke och ett mål för många av dem blir att kunna återgå i arbete. Det kan vara en lång process och kunskap saknas om hur många som lyckas med en varaktig återgång. En studie av sjukfrånvaro och mental trötthet hos personer som återgår i arbete efter en stroke kan bidra med ökad kunskap om hur man främjar en hållbar återgång.

Resultat av karpaltunneloperation hos vibrationsexponerade

Per Vihlborg, Universitetssjukhuset Örebro
Finansiering: 2 541 000 kronor

Karpaltunnelsyndrom uppstår när medianusnerven kommer i kläm vid handleden och visar sig ofta genom domningar och stickningar i fingrarna. Risken att drabbas är högre för kvinnor och ökar med åldern och vid repetitivt arbete eller användning av vibrerande handverktyg. Operation av karpaltunneln på vibrationsexponerade arbetare ger ofta goda resultat, trots att forskning från 90-talet visat på motsatsen. En studie av karpaltunneloperation vid vibrationsexponering kan ge ökad kunskap om när operation är att rekommendera.

ROTOFUNK – Funktionsbedömning och utvärdering Rotatorkuffens totala dynamiska funktion vid instabilitet i axelleden

Monika Fagevik Olsén, Göteborgs universitet
Finansiering: 2 530 000 kronor

Axelsjukdom är en vanlig orsak till sjukskrivning och en del av dessa fall beror på instabilitet i axelleden. Instabiliteten orsakas ofta av nedsatt funktion i muskelgruppen rotatorkuffen som omger axeln. En studie av en ny fysioterapeutisk metod kan ge ökad kunskap om behandling av axelinstabilitet och minska behovet av kirurgiska ingrepp.

Digital stress i hybrida organisationer – leda och organisera för en hållbar arbetsplats

Karin Högberg, Högskolan väst
Finansiering: 2 887 000 kronor

Sedan covid-19-pandemin har hybridarbete med möjlighet att arbeta på distans blivit allt vanligare. Det ökade distansarbetet upplevs ofta som flexibelt och effektivt men kan också leda till teknikrelaterad digital stress och minskat välbefinnande. Ledarskap kommer därför att ha stor betydelse för organiseringen av framtida arbetsplatser. En studie av digital stress och välbefinnande i hybridorganisationer kan öka kunskapen om hur man kan organisera hållbara hybrida arbetsplatser.

Betydelsen av job crafting för kompetensutveckling och förbättrad arbetsmiljö i kommunal vård och omsorgs verksamhet

Martin Geisler, FoU i Sörmland
Finansiering: 2 538 000 kronor

En av våra stora samhällsutmaningar är kompetensförsörjningen till kommunal vård och omsorg. Samtidigt har kommunal vård och omsorg många gånger brister i arbetsmiljö och kompetensutveckling. För att möta utmaningen behövs mer kunskap om hur kommunal vård och omsorg kan utveckla mer attraktiva och lärande arbetsplatser. Det kräver forskning i nära samarbete med kompetensutvecklingsaktörer och verksamheter.

Från minutjakt till tillit – ett randomiserat fältexperiment för att förbättra arbetsmiljön inom hemtjänsten

Nora Hansson Bittár, Handelshögskolan i Stockholm
Finansiering: 2 908 000 kronor

Inom hemtjänsten styrs arbetet ofta av scheman som anger hur många minuter olika arbetsmoment får ta, trots att detta riskerar att skapa en arbetsmiljö som orsakar stress och ohälsa. Nu inför flera kommuner istället så kallade tillitsbaserade styrmodeller som ger de anställda mer inflytande över hur arbetet planeras och utförs. En studie av införandet av det nya arbets sättet kan ge ökad kunskap om huruvida tillit kan bidra till bättre arbetsmiljö och hälsa för hemtjänstanställda.

Ersättning av giftiga lösningsmedel från arbetsmiljö: En fallstudie för klorerade lösningsmedel

Petru Niga, RISE, Research Institutes of Sweden
Finansiering: 1 453 000 kronor

Klorerade lösningsmedel är giftiga och kan orsaka cancer och genetiska skador. De irriterar hud och ögon, är skadliga för djur och kan hamna i grundvattnet. De är förbjudna men vissa av dem används på dispens från Kemikalieinspektionen. Projektet syftar till att ta fram lösningsmedel som är mindre skadliga men förhoppningsvis lika effektiva.

Fysikalisk och kemisk karaktärisering av respirabla nanoplaster bildade i arbetsmiljön vid arbete med additiv tillverkning i polymera material

Anna Bredberg, RISE, Research Institutes of Sweden
Finansiering: 1 480 000 kronor

3D-printing blir allt vanligare inom såväl industrin som hem- och skolmiljöer. Vid utskriften i plastmaterial bildas mycket små partiklar. Partiklarna är så små att de är svåra att mäta i arbetsmiljön med traditionella metoder. Eftersom strukturen och partiklarnas kemiska innehåll kan vara avgörande för deras hälsoeffekter och eventuella förebyggande åtgärder är det viktigt att undersöka partiklarna närmare.

Chefers stöd till medarbetare med vanliga psykiska besvär som depression och ångest – en kvalitativ studie

Monica Bertilsson, Göteborgs universitet
Finansiering: 881 000 kronor

Psykisk ohälsa har de senaste åren varit den vanligaste orsaken till längre sjukfrånvaro. De få studier som gjorts av hur chefer hanterar denna typ av besvär hos medarbetare visar att de ofta saknar kunskap och resurser för att stödja den som drabbas. En analys av redan insamlad data om chefers strategier för att bemöta depression och ångestbesvär hos medarbetare kan ge ökad kunskap om hur man som chef kan bidra till att förebygga sjukskrivning respektive underlätta återgång i arbete.

Godkänd vibrationsskada – vad händer sen?

Teresia Nyman, Uppsala universitet
Finansiering: 762 000 kronor

Arbete med vibrerande verktyg är vanligt i byggbranschen och industrin och leder ofta till nerv- och kärlskador i händer och armar. Trots att många som söker vård för sina besvär stannar kvar i samma yrke saknas kunskap om hur symtomen påverkas av fortsatt vibrationsexponering. En studie av hur fortsatt respektive förändrad exponering påverkar utvecklingen av vibrationsskador kan öka kunskapen om förebyggande åtgärder och bidra till förbättrad livskvalitet för de individer som drabbas.

